

PROGRAM REGENERACE MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY PŘIBYSLAV 2025–2035

OBSAH

ÚVOD	str.	3
VÝCHOZÍ PODKLADY	str.	4
Z HISTORIE MĚSTA PŘIBYSLAV	str.	5
KONCEPCE OCHRANY A HODNOT ROZVOJE ÚZEMÍ	str.	9
NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY	str.	10
PŘIBYSLAVSKÉ PODZEMÍ – ODKAZ ZE STŘEDOVĚKU	str.	11
KONCEPCE SYSTÉMU VEŘEJNÉ – SÍDELNÍ ZELENĚ	str.	13
REGENERACE MPZ PŘIBYSLAV – POPIS AKTIVIT V UPLYNULÉM OBDOBÍ	str.	14
PŘEHLED OBNOVY KULTURNÍCH PAMÁTEK	str.	16
VÝHLED NA OBNOVU MPZ V OBDOBÍ 2025–2030	str.	18
ZÁVĚR, WEBOVÉ ODKAZY, SEZNAM PŘÍLOH	str.	19

ÚVOD

Ve městě Přibyslavi se nachází celá řada kulturních památek včetně památek chráněných a uvedených v památkovém rejstříku Ministerstva Kultury České republiky. Město Přibyslav o tyto památky ve spolupráci s vlastníky, památkáři a příslušnými institucemi soustavně pečuje. V této péči se stal významným mezníkem rok 1993, kdy byl vydán program regenerace městské památkové zóny Přibyslav a město se stalo členem Sdružení historických sídel Čech Moravy a Slezska. Cílem sdružení je spolupráce na společném zájmu systematicky pečovat o historicky cenné objekty a toto kulturní dědictví předat je v dobrém stavu budoucím generacím. Památky přispívají k vytváření přívětivého, kulturního prostředí pro obyvatele města i jeho návštěvníky.

V průběhu uplynulého období se podařilo v souladu se záměry programu regenerace, uvést do života řadu významných opatření, jejichž výčet je uveden na dalších stranách aktualizovaného „Programu regenerace MPZ Přibyslav“, který je již třetí komplexní aktualizací původního dokumentu z roku 1993.

Obecně závazná vyhláška č. 3/2008, schválená Zastupitelstvem města Přibyslav na svém zasedání dne 27. srpna 2008 usnesením č. 95/2008 pozbývá svého významu s ohledem na dokument „Program regenerace MPZ Přibyslav“, který je průběžně aktualizován a schvaluje jej zastupitelstvo města. Takto je naplněno Usnesení vlády ČR č. 209 ze dne 25. 03. 1992 k programu regenerace městských památkových rezervací a zón

Program regenerace využívá zkušeností, které se podařilo získat v období let 1993 až 2025. V této návaznosti je třeba vytvářet podmínky pro záchranu a obnovu památek v rámci MPZ a na území celého města i v budoucím období.

Kostel Narození sv. Jana Křtitele a gotická věž (2025)

VÝCHOZÍ PODKLADY

- Územní plán sídelního útvaru města Přibyslav
- Vyhláška KNV ze dne 17. října 1990 o prohlášení památkových zón ve vybraných městech a obcích Východočeského kraje (vznik MPZ Přibyslav)
- Stavebně historický průzkum památkové zóny
- Seznam domů, které se nacházejí v MPZ
- Seznam nemovitých kulturních památek v MPZ
- Výpis závazných stanovisek vydaných MÚ Havlíčkův Brod na objekty v MPZ Přibyslav
- Usnesení vlády ČR č. 209 ze dne 25. 03. 1992 k programu regenerace městských památkových rezervací a zón
- Zásady Ministerstva kultury ČR pro užití a alokaci státní finanční podpory v Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón
- Materiály ze Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska
- Kronika města Přibyslavi (MUDr. František Půža, 1924)

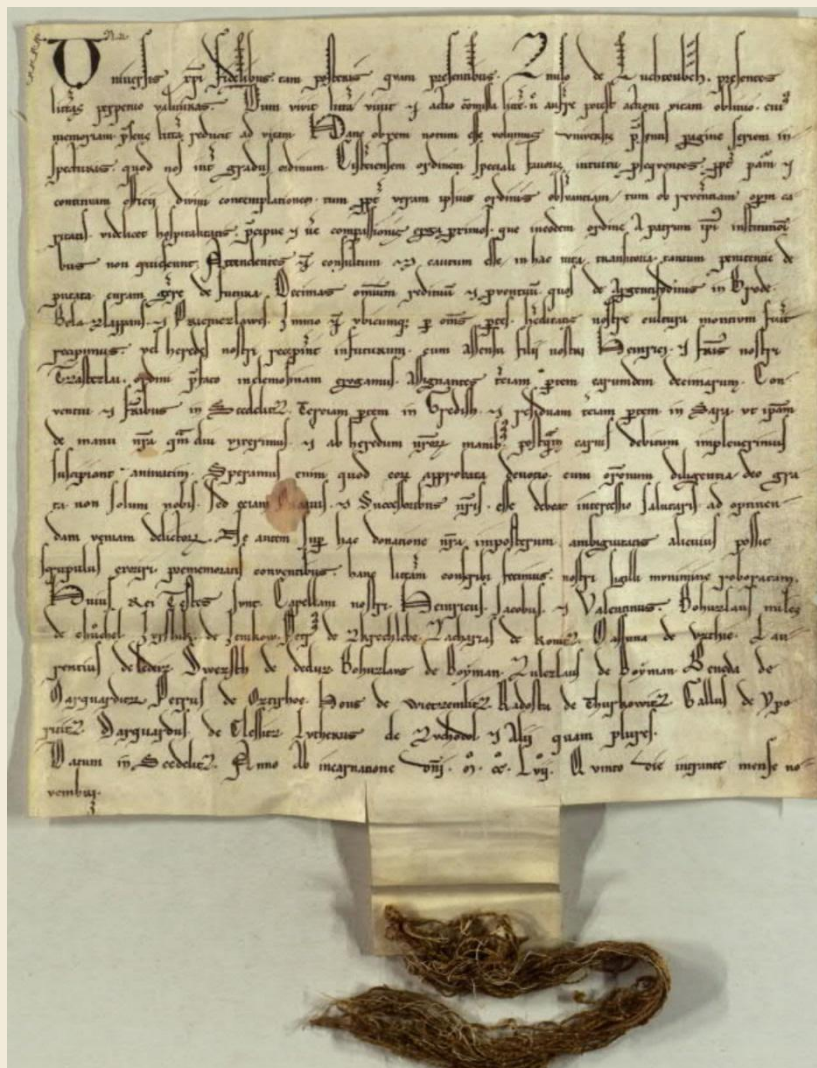
Vyobrazení Přibyslavi z roku 1824

Z HISTORIE PŘIBYSLAVI

Počátky trvalého osídlení území dnešní Přibyslavi je možné spojovat s tzv. slovanskou kolonizací ve 12. století, související zřejmě s osídlovacími snahami klášterů (např. Vilémov či Želiv) od západu a pánů z Polné od východu. Až do roku 1434 patřilo teritorium města Přibyslavi Smilovi z Lichtenburka a jeho potomkům z rodu Ronovců.

Zasvěcení místního kostela sv. Janu Křtiteli by sice mohlo naznačovat starší původ jeho stavby (cca 11. století), avšak současné znalosti potvrzují, že toto kritérium není možné chápat zcela dogmaticky, neboť zasvěcení tomuto světcovi jsou známa i z dob mnohem pozdějších.

Bylo by tedy možné předpokládat, že snad již na přelomu 12. a 13. století v Přibyslavi stála menší osada, která mohla hledat oporu buď v opevněné církevní stavbě anebo "pevnosti" jiného typu, byť reálné informace o existenci místního hradu máme dochovány až z druhé poloviny 13. století.

(Obr 1.) Listina Smila z Lichtenbuka z roku 1257 s první písemnou zmínkou o Přibyslavi (Moravský zemský archiv v Brně)

Vznik skutečného města Přibyslav, tj. s právy, která městům náležela, je proto třeba hledat až ve druhé třetině 13. století, kdy se pravděpodobně začala vytvářet základní sídelní struktura oblasti. Na tu potom v polovině 13. století navázala kolonizační činnost Smila a Častolova z Lichtenburka, kteří v této oblasti Vysočiny zakládali hornická střediska. Na území přicházeli odborníci na vyhledávání a těžbu cenných kovů i specialisté na veškerá řemesla, která s hornictvím souvisela. Sídlo Přibyslav se objevuje jmenované jako "Priemezlawes" v listině z roku 1257 v souvislosti s darováním desátků z jejich stříbrných dolů třem cisterciáckým klášterům. Jedná se o nejstarší dochovanou písemnou zmínku o Přibyslavi *(Obr. 1).

Stříbronosná naleziště u Přibyslavi byla součástí rozsáhlé geologické oblasti, zhruba vymezené Žďárem nad Sázavou, Polnou, Jihlavou, Pelhřimovem, Humpolcem, Ledčí nad Sázavou, Havlíčkovým Brodem a Chotěboří.

Východní hranice bývalého panství přibyslavského byly tvořeny svahy Žďárských vrchů, které byly pokládány za hranice Čech a Moravy. Spojení mezi sousedními zeměmi bylo možné pouze zemskými stezkami (v tomto případě libickou a haberskou). Přibyslaví vedla spojovací cesta mezi těmito stezkami – silnice z Polné do Borové.

Sídlo rozložené severně od toku řeky Sázavy, bylo z jižní strany ohraničeno strmou, stržemi prorvanou skálou a z ostatních stran nesnadno přístupnými svahy a lesy. Již přírodou samou upravená bezpečnost místa byla zřejmě příčinou, že zde byl nejpozději od 80. let 13. století vystavěn ochranný hrad, který sloužil i jako bezpečné místo pro ukrytí místního obyvatelstva v době válečných tažení. Tento hrad, včetně dalších významných staveb při něm vznikajícího středověkého města (kostel se hřbitovem, farou, obrannou věží a panský dvůr), na jehož místě nechal Zachariáš z Hradce v polovině 16. století postavit renesanční zámek, byl pokládán za středisko kraje.

Hlavním pramenem příjmů a zdrojem obživy jeho obyvatel byla těžba a zpracování stříbra i železných rud. Největšího rozkvětu zde tato činnost dosáhla ve druhé polovině 13. století. Tehdy lze reálně předpokládat přítomnost představitelů královských horních úřadů a město, včetně jeho širšího okolí, jistě představovalo potencionálně velmi zajímavé odbytíště pro výrobky mnoha řemeslníků, obchodníků a kupců.

Prosperita, spojená s hornickým a na ně navazujícím zpracovatelským podnikáním byla později poněkud „zastíněna“ objevem mnohem bohatších ložisek u Kutné Hory koncem 13. století. Obyvatelstvo se postupně zaměřovalo na jiné zdroje obživy – zpracování železné rudy, výrobu dřevěného uhlí a zemědělskou činnost. Pozdější pokusy o obnovení těžby stříbrné rudy v okolí města v průběhu 16. a 19. století nebyly korunovány úspěchem.

To, že majitelé věnovali svému panství značnou pozornost, lze snad odvozovat i od toho, že nejpozději na přelomu 13. a 14. století byl východně od města postaven další hrad, který se stal rodovým sídlem pánů z Ronova. Lidová tradice jeho vznik sice spojuje se vpádem Tatarů do Čech ve 40. letech 13. století a s ochranou kupecké stezky, avšak žádný prokazatelný důkaz pro toto tvrzení se zatím zjistit nepodařilo.

PROGRAM REGENERACE MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY PŘIBYSLAV 2025–2035

Oproti tomu je prokazatelné, že Přibyslav měla již na počátku 15. století opevnění. Dobové zprávy, týkající se dobytí města a úmrtí husitského vojevůdce Jana Žižky z Trocnova v roce 1424 jasně vypovídají o jeho existenci. Skládalo se velmi pravděpodobně z dřevěných srubů, kombinovaných ochranných zdí, náspů a příkopů (využití kamene jako hlavního materiálu ve smyslu klasických kamenných zdí se zatím neprokázalo). Polokruhovitě obepínalo město hlavně na západní, severní a východní straně. Na jihu byly srázné skály a řeka.

Dne 7. října 1424 byl husity dobyt hrad Ronov i město Přibyslav s hradem (tehdy byl v držení pánů z Ronova, věrných stoupenců krále Zikmunda Lucemburského). Město samo bylo požárem téměř zničeno, stejně jako hrad. Domy, zničené husitskými válkami, byly narychlo upravovány k obývání, avšak k celkové obnově hradu nikdy nedošlo a ve 40. letech 16. století byl již označován jako pustý.

Po nezbytných opravách se Přibyslav stala součástí husitského svazu Sirotků, jehož centrem bylo město Hradec Králové. Zdejší "posádka" byla využívána jako základna v boji proti husitským odpůrcům z moravských zemí.

Porážka spojených táborských a sirotčích vojsk u Lipan 30. května 1434 vrátila pánům z Ronova zdejší panství. Ti je však přenechali svému příbuznému Hynkovi Ptáčkovi z Pirkenštejna a Ratají, jenž sídlil trvale v Polné. Od roku 1434 až do poloviny 19. století tak patřila Přibyslav do správy polenského – přibyslavského panství.

V roce 1497 probíhala oprava chrámu a výstavba hranolovité věže. Stará, tvořící součást městského opevnění, byla v roce 1424 husitskými vojsky zřejmě poškozena. V roce 1600 byla věž omítnuta a obílena, v roce 1604 však vyhořela, stejně jako v roce 1767 při velkém požáru města. V roce 1803 byla opravena, avšak došlo ke snížení zděné části, sloužící jako obydlí ponocného. S věží byla opravena i ohradní zeď, která byla rovněž odbouráním snížena na současnou výšku. Období 18. století znamenalo pro město dobu rozvoje. Obytné domy na náměstí (čp. 5, 6, 7) měly podloubí. V roce 1838 byl pořízen plán města a vyměřeny ulice, přičemž k jejich pojmenování došlo až v roce 1893.

O životním standartu obyvatel města mnoho vypovídá výstavba obydlí, v nichž žili a hospodařili. Kromě několika domů na náměstí byly všechny ostatní ještě ve 2. polovině 19. století jen přízemní, se šindelovými nebo doškovými střechami. Na tuto skutečnost reagovalo městské zastupitelstvo ve svém usnesení ze dne 19. ledna 1893, v němž se požadovalo, "aby veškeré doškové střechy uvnitř města, jakmile sejdou, nahrazeny byly jinou, než slaměnou krytinou".

Kostel Narození sv. Jana Křtitele, který je prokazatelně doložitelný k roku 1265, byl zřejmě původně vystavěn v gotickém stylu. V letech 1750/1753 byl přestavěn do barokní podoby. V roce 1767 shořela střecha (v témže roce obnovena) a v roce 1891 restaurován A. Suchardou. Jedná se o stavbu křížového půdorysu s půlkruhově uzavřeným presbytářem a obdélníkovou zákristií. Podélná loď je klenutá dvěma poli valené klenby s lunetami, příčná válenou klenbou s třemi lunetami, zákristie valené s lunetami, presbytář křížovou klenbou bez žeber a konchou s pásy a lunetami. Kolem kostelního hřbitova je kamenná zeď, oddělující kostel od města, s nímž byl propojen bránou v přízemí hranolové věže. V severovýchodním rohu starého hřbitova stojí pozdně barokní kostnice na místě původní dřevěné márnice – dnes kostelní kaple.

V 60. letech 16. století nechal nový majitel panství Zachariáš z Hradce v Přibyslavi vystavět nové sídlo – renesanční zámek (nynější zadní trakt zámku na místě pustého panského dvora).

Nestojí tedy na místě zbořeného hradu, neboť na jeho rozvalinách se již od poloviny 16. století usazovali místní občané a zřizovali tam domky a zahrady. Roku 1836 prý byly ještě patrné v zemi základy jeho zdí.

Zámek byl původně renesanční, čtyřkřídlý a na kamenném dveřním ostění v jedné z přízemních místností je dochována erbovní růže pánů z Hradce s datováním 1565.

V polovině 18. století byla k severní straně starého zámku přistavěna další čtyřkřídlá barokní budova. V roce 1767 byl zámek velmi poškozen obrovským požárem města, ale následně rychle opraven. K dalším úpravám došlo před rokem 1810 (v důsledku budování bytů a kanceláře hospodářské správy panství), kdy získal klasicistní vzhled. Zámek vyhořel ještě v roce 1847 a při jeho opravě bylo hlavní průčelí upraveno v empírovém slohu. Poslední generální opravou zámek prošel na přelomu 70. a 80. let 20. století, kdy se stal sídlem Centra hasičského hnutí Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska a v jeho prostorách byla zřízena i expozice městského muzea.

Druhé nádvoří je obklopeno starší renesanční částí zámku, otevřenou do nádvoří, v přízemí křížově podklenutými arkádami na toskánských sloupech.

Roku 1645 město vyhořelo, přičemž obětí požáru se stal i starý špitál, nacházející se v domku proti zámku. Nový byl postaven v roce 1692 na místě proti kostelu, se znakem Dietrichsteinů ve štítě.

Podle zpráv ze starých městských gruntovních knih byly v 18. století vystavěny na zahradách, založených v bývalých městských příkopech domky, nacházející se dnes v ulici Hesovská (čp. 174, 177, 179, 181, 185, 186), Prokopova (čp. 115 a 127) a Komenského (čp. 192). Rovněž u předhradí a předzámčí později postaveného zámku lze předpokládat, že bylo kdysi obeháno příkopem (ulice Husova).

Podle některých zpráv byly rovněž kostel, hřbitov a fara chráněny vysokou zdí a příkopem, takže činily jakousi samostatnou tvrz, spojenou s městem padacím mostem u věžní brány. Věž byla původně stavěna k obraně, proto je její vnitřek je rozdělen na několik pater.

Součástí opevnění města byly i čtyři brány, které oddělovaly město od předměstí.

Na straně východní se nacházela brána, jež byla označována jako Polenská, Poříčská nebo také Žďárská. Byla mezi domy č. p. 53 a 54 (tento dům byl zcela zničen při bombardování 9. května 1945).

Na straně jižní se vstupovalo do města branou Jihlavskou, zvanou též Dolní. Rozkládala se mezi domy čp. 78 a 14 (tento dům vyhořel v roce 1926, byl městem zčásti odkoupen a odbourán, aby mohlo dojít k rozšíření vozovky).

Na straně západní byla brána Brodská. Procházela mezi domy čp. 28 (hostinec "Na růžku") a protějším domem s tehdejší čp. 12/I, který byl rovněž městem vykoupen ve 20. letech minulého století, aby mohlo dojít k rozšíření ulice v návaznosti na tehdy budovanou Tyršovu ulici.

Na severu se nacházela městská brána, jež nesla označení Horní. Procházela mezi domy č. p. 37 (Bechyňův dům) a čp. 38 (demolovaný hotel Nápravník). Vedle těchto bývala menší brána v uličce z náměstí ke kostelu.

Rozbořeny byly po 30–ti leté válce, 1680 částečně opraveny, 1784 zanikly, horní brána zbořena při stavbě domu čp. 37.

KONCEPCE OCHRANY A ROZVOJE HODNOT ÚZEMÍ

Urbanistické hodnoty

- Osídlení řešeného území je tvořeno městem Přibyslav s osadami Hesov, Dvorek a Uhry, místními částmi Česká Jablonná, Dolní Jablonná, Dobrá a Keřkov, Hřiště, Poříčí, Ronov nad Sázavou a Utín. V územním plánu jsou nové zastavitelné plochy navrženy v návaznosti na tuto stávající sídelní strukturu, ve volné krajině nebudou navrženy nové plochy osídlení.
- Sídla jsou rozvíjena jako samostatné urbanistické celky, zastavitelné plochy navazují na zastavěná území.
- Rozvoj sídel musí respektovat přírodní podmínky území, zejména terénní reliéf, vodoteče a vodní plochy. Nová zástavba musí respektovat urbanistické hodnoty sídel a krajinářské hodnoty území.
- Bude respektován historický půdorys zastavění, budou chráněny stávající hodnoty urbanistické kompozice, nemovité kulturní památky, památky místního významu a objekty drobné architektury.
- V územním plánu je navržena ochrana urbanistické struktury sídla, historického půdorysu sídla a ochrana významných objektů pro obraz sídla. Pravidla pro ochranu urbanistické struktury jsou obsažena v podmínkách prostorového uspořádání.

Historické a kulturní hodnoty

- Území historického jádra Přibyslavi bylo prohlášeno městskou památkovou zónou (MPZ). Území městské památkové zóny je chráněno v rozsahu a podle stanovených podmínek. Veškeré stavební a další činnosti v městské památkové zóně podléhají vydání závazného stanoviska formou správního rozhodnutí orgánů státní památkové péče.
- Ochrana kulturních památek – objekty zapsané v seznamu nemovitých kulturních památek jsou obsaženy v textové a zakresleny v grafické části odůvodnění územního plánu. V územním plánu je navrženo chránit nemovité kulturní památky zapsané v ústředním seznamu nemovitých památek ČR a respektovat ochranu prostředí památek, tj. bezprostředního okolí památky. Kulturní památky graficky vyjádřitelné v měřítku územního plánu jsou zakresleny v grafické části územního plánu (koordinální výkres odůvodnění územního plánu).
- Ochrana památek místního významu – v řešeném území se nacházejí budovy, drobné stavby a objekty, které nejsou evidovány jako kulturní památky, ale mají svůj kulturní a urbanistický význam, tzv. památky místního významu (drobné sakrální stavby, kapličky, kříže, kameny), tyto objekty je nutno zachovat a respektovat. Z pohledu památkové péče je nevhodné s nimi manipulovat, přemísťovat je nebo je upravovat či doplňovat.
- Ochrana archeologických lokalit – celé řešené území je nutno považovat za území archeologického zájmu. Při zásazích do terénu na takovém území může dojít k narušení archeologických nálezů a situací. Při veškerých zásazích do terénu je tedy nutno tento záměr oznámit Archeologickému ústavu AV ČR a umožnit jemu nebo jiné oprávněné organizaci provedení záchranného archeologického výzkumu.

PROGRAM REGENERACE MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY PŘIBYSLAV 2025–2035

Významné památky

Přibyslavský zámek – na místě dnešního zámku stával hradní dvorec, který byl vypálen při dobývání města husitským vojskem v roce 1424. Přibyslavský zámek postavil kolem roku 1560 Zachariáš z Hradce. V současné době se v zámku nachází Hasičské muzeum a Centrum hasičského hnutí.

Barokní kostel sv. Jana Křtitele vysvěcený v roce 1753 a samostatně stojící gotická věž z roku 1497 se zbytkem fortifikace původního opevnění.

Starý špitál – původně chudobinec pro staré ženy, založen r. 1692 knížetem Ferdinandem z Dietrichsteina. Po rekonstrukci v roce 1998 byl objekt využíván jako městské muzeum a informační centrum. Dnes je objekt kulturní památkou v městské památkové zóně a je využíván jako výstavní síň.

Jezdecká socha Jana Žižky od Bohumila Kafky v parku přibyslavského zámku.

Další pamětihodností v blízkém okolí města Přibyslavi v k. ú. Žižkovo Pole stojí Žižkova mohyla, která připomíná husitského vojevůdce Jana Žižku z Trocnova.

Zřícenina hradu Ronov – Hrad Ronov byl založen pány z Lichtenburka snad již ve 13. století.

Roku 1424 dobyt a vypleněn husity, poté Ronovci prodán k Polné. V roce 1515 byl ještě v dobrém stavu, od roku 1538 však připomínán jako pustý.

Technická památka kamenný most v Ronově u Přibyslavi. Tříobloukový kamenný most z 16. století překonává délkou 32 m řeku Sázavu. Je 3,5 m široký. Zámek rodiny Malinských v Ronově nad Sázavou.

NEMOVITÉ KULTURNÍ PAMÁTKY:

č. rejstříku	parcelní číslo	název
46398/6-308	1/1	pomník Jana Žižky z Trocnova
26748/6-309	st. 204/1, st. 204/2, 117	fara, čp. 267
2672889/6-311	st. 205, st. 206, st. 210, 123	kostel sv. Jana Křtitele s věží
33611/6-312	403	boží muka (Havlíčková ulice)
28769/6-313	1647/3	socha sv. Václava
16652/6-314	1713/1	sloup se sousoším Piety (Husova ulice)
35538/6-315	st. 264/1, st. 264/3, 1/5, 4/1,2,3,4	zámek, čp. 300
21641/6-316	st. 71/1	městský dům, čp. 53
25287/6-317	st. 208	škola – stará městská, čp. 245
21556/6-319	st. 217	špitál, čp. 271
24694/6-320	st. 90	městský dům, čp. 75
32110/6-321	st. 80	jiné drobné dílo – lavice z hradu Lipnice
25555/6-4670	st. 78/1	městský dům, čp. 60
19393/6-4878	st. 4	městský dům, čp. 4
22386/6-5078	1647/4	pomník padlým v I. a II. světové válce
10374/6-5637	st. 63/1	městský dům, čp. 45
103969	pod farou	štola – rudný důl

PŘIBYSLAVSKÉ PODZEMÍ

Středověká Přibyslav byla z důvodů obranných protkána hustou sítí podzemních úkrytů a chodeb. Byly tesány v rulovém podloží, na němž spočívá historická zástavba města. Jen zcela výjimečně jsou doplněny krátkými úseky dozděnými z kamene i cihel.

V 1. polovině 20. století byly při stavebních pracích různého určení (komunikace, kanalizace, přestavba obytných či jiných objektů) odkryty části podzemních chodeb nebo i vstupů do nich z dnes již novověkých domů. V té době se rada města na svém zasedání dne 6. září 1938 rozhodla, „aby bylo přikročeno k prozkoumání podzemních starých chodeb pod městem otevřením šachty“ a uvolnila pro tento účel přiměřenou částku. Mnichovské události, okupace a válka odsunuly realizaci tohoto záměru na neurčito. Politické poměry po únoru 1948 také nedovolily po celé půlstoletí, zabývat se zmíněnou problematikou.

Nová celospolečenská situace po roce 1989 a také radikální rekonstrukce kanalizační sítě v Přibyslavi, která vedla k vybudování centrální čističky odpadních vod v roce 1994, vytvořila příznivé politické i technické předpoklady k průzkumu městského podzemí.

V roce 1996, po nezbytných technických a organizačních přípravách, bylo s četnými místními dobrovolníky přikročeno k vyklízení středověké štol, která ústí asi 150 m jihozápadně od zdejší fary, poblíž řeky Sázavy. V průběhu necelých 4 měsíců byla štola zpřístupněna veřejnosti v délce až 80 metrů. V dalším období bylo přízvanými odborníky prokázáno, že štola nesloužila k těžbě stříbrné rudy, jak se převážně tradovalo, nýbrž byla s největší pravděpodobností únikovou chodbou ze středověkého města – je orientována severním směrem, pod jádro přibyslavského náměstí. Proniknout touto štolou do podzemních chodeb města se však ukázalo nemožným, neboť tomu brání starý sesuv navětralé rulové horniny, který nelze amatérskými způsoby odstranit.

V důsledku uvedeného závalu bylo přijato rozhodnutí, pokusit se proniknout do městského podzemí z těch městských domů, v nichž by mohly být uchovány zbytky vstupů do podzemních úkrytů a chodeb. V průběhu let 1997 až 2003 bylo prozkoumáno sklepení 17 přibyslavských domů (č. p. 1, 2, 3, 4, 6, 56, 58, 60, 61, 62, 69, 72, 271 a 268). Přitom byly zjištěny následující skutečnosti:

1. V 10 domech (č. p. 56, 58, 60, 61, 62, 69, 72, 1, 47 a 271) jsou zbytky vstupů do podzemí v nestejném stavu jejich zachovalosti.
2. Všechny pozůstatky podzemních úkrytů a chodeb svědčí o tom, že tyto prostory nejsou už několik století nikým udržovány a že pro svoji nefunkčnost byly ve většině případů záměrně vyřazovány z jejich eventuálního využití. Byly zasypávány nebo zazdívány, aby nedošlo k případnému úrazu osob, které by do nich z nějakých důvodů vstoupily. V některých stojí už mnoho let voda (č. p. 58, 61 a 47).
3. Kromě domů, které byly prozkoumány v uvedeném období (1997 až 2003) bylo zaevidováno odhalení podzemních chodeb v několika uplynulých desetiletích (č. p. 65, 39, 28, 29, 66, 67 a 267). V některých případech byly odhalené vstupy do podzemí spěšně zabetonovány, aby nemohlo dojít ke zpomalení stavebních prací – případ parkoviště za obchodním domem.
4. Průzkum podzemních chodeb uvedených domů mohl být proveden jen s porozuměním a ochotou jejich současných vlastníků. Pouze tři objekty jsou majetkem města; ostatní jsou soukromé.

Další štola v délce cca 10 m byla zpřístupněna z rekonstruované budovy Starého špitálu. V pozdějším období byla štola zasypána pískem z důvodu výskytu dřevomorky, která by mohla být zdrojem ohrožení památkově chráněné budovy.

5. Na základě žádosti, kterou zpracovalo město Přibyslav, byla 16. 06. 2010 Štola pod farou (rudný důl – štola) vyhlášena kulturní památkou (rejstříkové č. 103969)

Cílem je:

- pokračovat v průzkumné činnosti a podle možností postupně zpřístupnit další části přibyslavského podzemí
- odborně prozkoumat a posoudit možnost vstupu do podzemí pod domem č. p. 2 – budova zdravotního střediska - spol. SALUS (propojení s radničním sklepením)
- pokračovat v zajišťování a postupného rozšiřování zpřístupnění Štoly pod farou pro veřejnost
- pokračovat v průzkumu podzemních chodeb pod dalšími domy s důrazem na objekty, které jsou ve vlastnictví města event. i jiných institucí (Římskokatolická farnost Přibyslav).

Usilovat o využití případných dotačních titulů k přípravě a realizaci projektů, které by se zaměřovaly na další zpřístupňování přibyslavského podzemí.

Štola pod farou – rudný důl

Vchod do štoly

Profil chodby ve Štole pod farou

KONCEPCE SYSTÉMU VEŘEJNÉ (SÍDELNÍ) ZELENĚ

V územním plánu jsou označeny 2 základní kategorie (funkční plochy) zeleně, a to zeleň krajinná a zeleň sídelní.

Krajinná zeleň

Vedle ploch lesa (PUPFL) a ploch trvalých travních porostů má tato plocha největší význam z hlediska utváření krajiny. Krajinná zeleň v řešeném území je zastoupena především v nižších polohách v údolích vodotečí v nivách a na svazích údolí toků – svahové lesy. Ve vyšších polohách jsou to neobdělávané ostrůvky krajinné zeleně a rozptýlené remízky a lesíky.

V řešeném území je krajinná zeleň vázána především na okolí toků Sázavy, Doberského potoka, Losenického potoka, Olešenského potoka a potoka Bystřice a jejich přítoků.

V blízkosti zastavěného území a v zastavěném území sídel plní krajinná zeleň funkci extenzivně udržované zeleně s ochrannou a izolační funkcí.

V územním plánu je navrženo doplnění zeleně podél polních cest a komunikací, vodotečí a vodních ploch formou interakčních prvků ÚSES.

Sídelní zeleň

Přibyslav

Zeleň uvnitř zastavěného území Přibyslavi je zastoupena jednak samostatně vymezenými plochami sídelní zeleně, a jednak plochami a solitéry, které jsou součástí jiných ploch s rozdílným způsobem využití.

Nejvýznamnější sídelní zeleň je zastoupena plochami zeleně na Bechyňově náměstí, plochami parku u zámku a parku pod kostelem. Dále jsou plochy sídelní zeleně vymezeny v ulici Ronovská u hřbitova menší plochy na dalších lokalitách. Tuto zeleň, vymezenou jako funkční plochu je nutné plně respektovat, plochy zeleně jsou nezastavitelné.

Plochy veřejně přístupné zeleně jsou obsaženy také v rámci jiných funkčních ploch, zejména ploch veřejných prostranství a ploch občanské vybavenosti (sportovní plochy, hřbitov a další). Je nutné respektovat stávající zeleň, která je součástí ostatních ploch s rozdílným způsobem využití.

Plochy sídelní zeleně jsou navrženy do nivy Sázavy podél náhonu jižně od historického jádra města. Tyto plochy navazují na zámecký park. Na plochách budou provedeny sadové úpravy při respektování omezení daných záplavovým územím a ÚSES.

Stávající izolační a ochrannou zeleň tvoří extenzivně udržovaná vysoká zeleň (krajinná zeleň).

Plochy zeleně s ochrannou a izolační funkcí jsou navrženy podél průmyslové zóny u nádraží, jako oddělující zeleň pod Osivou, liniová ochranná zeleň je navržena po obvodu stávajících i navrhovaných ploch zemědělských a výrobních areálů. Dále je u vybraných ploch určena výsadba izolační zeleně v regulativech dané plochy.

POPIS AKTIVIT V UPLYNULÉM OBDOBÍ

Husova ulice

V Husově ulici byl nově opraven dům č. p. 292 (původně v majetku Vencálkových). Dominantou této ulice je opravená budova zámku, kde se v současné době nachází centrum hasičského hnutí a výstavní prostory. V roce 2014 byla na nádvoří odhalena 6 m vysoká dřevěná socha sv. Floriána od autora Jana Vitáska. Naproti zámku na druhé straně silnice I/19 se nachází sloup s Pietou (restaurován v roce 2015). Pieta je nyní zhotovena z plechu, nikoli z kamene, jak tomu bylo kdysi. V zámecké zahradě najdeme sochu s názvem Léda s labutí, o něco níže, v kopci je sochařský portrét hlavy Karla Havlíčka Borovského na podstavci. Jsou to další díla ak. soch. Romana Podrázského. Fontána u kulturního domu je od ak. soch. J. Lichtaga. Jezdecká socha Jana Žižky z Trocnova od Bohumila Kafky. V parku pod zámkem se nachází kamenný kříž z konce 18. stol s plechovým malovaným korpusem.

Bechyňovo náměstí

Nejvýznamnější památka v majetku města je Kurfürstův dům, který byl opraven pro účely městské knihovny a následně městského muzea a informačního centra. Ve dvoře v roce 2004 vznikla úpravou bývalého obchodu malá městská galérie. Kurfürstův dům s knihovnou, městským muzeem a informačním centrem je hlavní budovou Kulturního zařízení města Přibyslavi.

V roce 2025 byla na historickou studnu osazena umělecky kovaná ochranná mříž uměleckým kovářem Petrem Štáflem. Budova Starého špitálu je průběžně udržována a slouží k pronájmům na výstavy, školení a rodinné oslavy. Byla odstraněna vrata, opraven sokl, do dvora byla položena kamenná dlažba a v návaznosti na dlažbu byl vybudován chodník, který slouží jako průchod z Bechyňova náměstí do České ulice a do ulice Tržiště. Chodník je velkým přínosem především pro obyvatele čtyř domů s pečovatelskou službou, které se nacházejí právě na ulici Tržiště. Moderní sportovní hala byla vystavěna u zadního traktu základní školy. V souvislosti s výstavbou sportovní haly byla úplně zrekonstruována ulice Česká, která kopíruje pravděpodobně někdejší vnější opevnění města. Na dům čp. 37 na Bechyňově náměstí v Přibyslavi byla nainstalována pamětní deska entomologa Jana Bechyně. Město spolu se souhlasem vlastníka nemovitosti podalo návrh na zapsání tohoto domu do rejstříku nemovitých kulturních památek, žádosti však nebylo vyhověno. V roce 2004 proběhla výstavba čelního domu před obchodním domem Jednoty. V roce 2009 byla provedena dlažba okolo kostela a oprava části ohradní zdi. V předchozím období proběhla regenerace zeleně okolo kostela a ohradní zdi. Následně byla provedena a dokončena celková rekonstrukce Přibyslavské věže. Věž je po této rekonstrukci v turistické sezóně zpřístupněnou památkou. V témže roce byla restaurována Socha rudoarmějce. Restaurování podpořila ruská ambasáda. Slohem patří k socialistickému realismu a jako jediný zástupce tohoto slohu připomíná minulé období. Dále byly dořešeny parkové úpravy tohoto prostoru. V roce 2011 byla dokončena jedna nejnákladnější investiční akce v novodobé historii města „Rekonstrukce a dostavba ZŠ Přibyslav“. Kromě výstavby nových budov ZŠ došlo s využitím dotace k celkové rekonstrukci historické budovy ZŠ, přičemž mnoho původních prvků bylo obnoveno do původní podoby (kamenné schodiště). V roce 2015 proběhly restaurátorské práce na památkách sousoší sv. Václava a Sloupu s pietou v Husově ulici. V roce 2015 byla dokončena rekonstrukce ohradní zdi kolem kostela Narození sv. Jana Křtitele. V roce 2016 Probíhá rekonstrukce domu č. 35 – bývalé školní družiny na objekt ZUŠ (první patro budovy). V letošním roce byla zahájena rekonstrukce pláště kostela Narození sv. Jana Křtitele, včetně restaurování a opravy podstavce sochy – Immaculaty v průčelí kostela (barokní socha P. Marie).

Ulice Žižkova

Zástavba v této ulici vytváří obraz, který si zachovává původní podobu bez výrazných změn takový, jaký zde byl na počátku 20. století. Vlastníci nemovitostí průběžně provádějí údržbové práce včetně oprav fasád domů v této ulici.

Proměny technické infrastruktury v MPZ

Vodovodní síť v památkové zóně byla v letech 1988–1991 měněna. Původní litinové potrubí bylo nahrazeno polyetylenovým. Byla uvedena do provozu čistička odpadních vod. Veškeré kanalizační sítě včetně památkové zóny byly napojeny na čističku. Byly dořešeny telekomunikační rozvody. Byla provedena plynofikace celého města, aniž by došlo k narušení objektů v památkové zóně, byly využity průtahy pod silnicí 1/19. Postupně je ukládáno vedení NN i VO do země. V současné době je takto ošetřeno asi 60 % rozvodů. Byly nasvíceny důležité objekty ve městě, jako zámek, přibyslavská věž, kostel včetně fary a budova radnice. Postupně dochází k výměně svítidel veřejného osvětlení, v památkové zóně budou stávající stožáry i lampy nahrazeny novými vhodnějšími typy. Správce sítí provádějí průběžně opravy, situace se zlepšuje s revitalizací náměstí, při které proběhne kompletní rekonstrukce sítí.

Regenerace parků a veřejné zeleně v MPZ

Celkem ve vyhovujícím stavu jsou parky a jejich rozvržení v zóně. Staré porosty lip a kaštanů jsou průběžně nahrazovány novými stromy. Na horní straně náměstí u č. p. 42 a 43 stála žulová barokní kašna, která byla zničena již kolem roku 1960. Nahradila ji požární betonová nádrž. Ze staré kašny zbyl jen střed, ze kterého pramení voda. Stávající stav bude třeba řešit, aby byla důstojným artefaktem v památkové zóně.

Mimo památkovou zónu leží sokolovna a kulturní dům. Sokolský areál byl převeden do majetku města Přibyslavi (2024) a v roce 2025 začala rekonstrukce venkovních hřišť a vybudování nové tribuny se zázemím pro sportovce. Okolo jsou hřiště řešené víceúčelově pro pohybovou aktivitu. Po demolici domu čp. 256 byl vybudován park, kde byla umístěna socha, moderní umělecké dílo umělkyně estonského původu paní Inge Aru.

Mimo památkovou zónu pod sportovním areálem přiléhajícím k sokolovně, byla nově vybudována dvě hřiště a celý prostor byl upraven tak, aby sloužil ke sportu i k odpočinku. V celém areálu pod zámek i na autobusovém nádraží byly osazeny lavičky bez opěradel ze silných fošen. Park pod zámek byl kompletně zrekonstruován s přispěním SFŽP. V roce 2022–2023 byla obnova parku rozšířena na celý areál pod zámek směrem k silnici na Polnou. Je udržován travnatý prostor s možností využití pro kolbiště a jezdecké závody koní a poníků. Pod zámeckou skálou se nabízí vhodný prostor pro pořádání různých akcí, zejména v letní sezóně. V areálu pod farou byla v roce 2015 provedena těžba kůrovcem napadených smrkových porostů a dalších dřevin. Probíhají nové výsadby včetně cest a laviček pro vycházkovou zónu, která navazuje svou blízkostí na ulici Vyšehrad a MPZ.

PŘEHLED OBNOVY KULTURNÍCH PAMÁTEK 2008–2025

Kostel Narození sv. Jana Křtitele

- stavební úpravy v interiéru kostela – podlaha (2008)
- restaurování varhan (2009–2010)
- revitalizace věže u kostela
- stabilizace pláště věže (2009–2010)
- obnova ohradní zdi (2010–2015)
- restaurování rámu obrazu (2014)
- restaurování křtitelnice (2016)
- restaurování obrazu Kristus v domě Šimonově (2015-2016)
- obnova fasády kostela I. etapa sanace vnějšího pláště (2016)
- restaurování hlavního oltáře – etapy (2018-2023)
- restaurování kamenných portálů kostela (2021)
- výmalba kostela I. etapa – část hlavní lodě kněžiště (2023)
- výmalba kostela II. etapa – boční lodě a část hlavní lodě (2024)
- výmalba kostela III. etapa – západní část hlavní lodě a kúr (2025)

Boží muka (Husova ulice)

- restaurování (2015)

Boží muka (Havlíčкова ulice) – Památník padlým v sedmileté válce

- restaurování (2025)

Socha sv. Václava (Bechyňovo náměstí)

- restaurování (obnova sousoší – 2004, restaurování – 2015)

Památník padlých (Bechyňovo náměstí)

- restaurování (2010), socha rudoarmějce přemístěna do depositáře (2022)
- je v řešení přemístění celého památníku včetně válečných hrobů na pietní místo (2024-2025)

Dům čp. 4

- úpravy na prodejnu – obnova ohradní zdi a dřevníků (2005-2010)
- výměna trámů, kaplička (2013)
- obnova střešní krytiny (2017)
- obnova objektu včetně fasády (2021)
- zastřešení části atria (skladová místnost) (2023)

Dům čp. 45

- úprava sklepních prostor – úprava podkroví (2008)
- oprava fasády, odvlhčení – odvodnění (2009)
- oprava fasády – odvodnění (2022)

Dům čp. 53

- obnova hospodářské části a interiéru přízemí (2007)

Dům čp. 60

- rekonstrukce podkroví – osazení střešních oken (2007–2009)

Dům čp. 75

- odvlhčení zdiva, obnova fasády (2006 – 2008)
- obnova fasády (2014–2015)

Dům čp. 265 – stará škola

- rekonstrukce – změna projektu (2009 – 2010)
- zateplení objektu, výměna oken – stavební úpravy (2010 – 2011)

Fara čp. 267

- výměna podlahy – výměna oken v patře (2006)
- podlahy, vnitřní omítky (2007)
- oprava ohradní zdi – nátěr ohradní zdi – obnova hospodářské budovy v areálu fary (2008-2009)
- zadláždění dvora, odvodnění (2010)
- obnova stodoly v areálu fary (2012)
- projekt na obnovu fasády budovy fary (2025)

Špitál čp. 271

- výměna výdřevy ve štole – úpravy interiéru (2005–2006)
- oprava omítek, dlažby (2006–2011)
- oprava venkovních omítek (2021)
- obnova klempířských prvků (2024)

Zámek čp. 300

- plynofikace (2006–2007)
- oprava omítek (2006–2011)
- projekt a ZS na zastřešení II. nádvoří (2022)

VÝHLED OBNOV V MPZ PŘIBYSLAV NA OBDOBÍ 2025–2035

- **Bechyňovo náměstí**
projekčních práce pro obnovu Bechyňova náměstí (2025–2028)
revitalizace Bechyňova náměstí v etapách (2028–2031)
- **Kostel Narození sv. Jana Křtitele**
pokračování v restaurování interiéru – boční oltáře, sochy obrazy (2026–2032)
obnova omítky kaple – bývalé kostnice
- **Budova fary**
oprava vnější omítky (2026–2028)
- **Starý špitál**
oprava vnitřních a vnějších omítek, nátěry oken (2028–2030)
- **Sochy v MPZ**
ošetření soch a jejich postupné restaurování (2026–2035)
- **Památník padlých (Bechyňovo náměstí)**
restaurování (2026–2027)
přemístění celého památníku včetně válečných hrobů na pietní místo (2027–2030)
v pokračování připravovaných kroků zatím brání vnější okolnosti (válka na Ukrajině)
- **Štola pod farou**
průzkumné práce – předprojektové práce (2027–2030)
příprava studie a projektu pro zpřístupnění památky (2030)
- **Dům čp. 60**
připravit restaurátorský záměr na obnovu sgrafitové výzdoby a ZS (2026)
realizace obnovy (2027–2028)
- **Zámek**
realizace obnovy II. nádvoří dle vydaného ZS (2027–2030)
- **Dům čp. 40**
doporučen na prohlášení kulturní památkou

Péče o další kulturní památky a nemovitosti v MPZ bude pokračovat dle aktuálních potřeb a domluvy s majiteli objektů v součinnosti s pracovníky památkové péče.

ZÁVĚR

Městská památková zóna, která kopíruje podkovovitý tvar náměstí je rozsáhlá. Náměstí je jejím přirozeným centrem. Rozvoj různých obchodních a podnikatelských aktivit, umístění kanceláří a úřadů bude záležet na rozvoji města, vývoji počtu obyvatel, průmyslu a na potřebě sortimentu nabízených služeb.

Zastupitelstvo města Přibyslav schválilo záměr zadat vypracování nové studie rekonstrukce Bechyňova náměstí. Výsledný projekt bude zohledňovat veškeré požadavky, které budou propojovat funkčnost a využitelnost s historickým a kulturním dědictvím našeho města.

Cílem programu regenerace MPZ je vyhodnotit péči o naše památky za uplynulé období a stanovení cílů regenerace do budoucna. O spolupráci ohledně uceleného přehledu veškerých aktivit v rámci naší památkové zóny jsme požádali Odbor rozvoje města na Městském úřadě Havlíčkův Brod. Ochrana památek má velký a nadčasový význam, přestože systém, který je zaveden často působí komplikace vlastníkům nemovitostí v historické zóně. Možnost získání dotací je jedním z přínosů existence MPZ v našem městě. Důležitý prvek je i vyšší atraktivnost pro návštěvníky sídel, které památkové zóny nebo rezervace mají. Cestovní ruch je oblast, která by městu a mnoha dalším subjektům z oblasti služeb neměla být cizí. Péče o památky do této oblasti jednoznačně zapadá.

Program regenerace projednala a doporučila ke schválení Pracovní skupina pro regeneraci MPZ Přibyslav dne 20. 10. 2025.

Program regenerace MPZ Přibyslav 2025-2035 schválilo Zastupitelstvo města Přibyslav usnesením č. 64 /2025 dne 22. 10. 2025.

Aktualizaci č. 1 PR MPZ Přibyslav schválilo Zastupitelstvo města Přibyslav usnesením č. xx /20xx dne xx. xx. 20xx

Aktualizaci č. 2 PR MPZ Přibyslav schválilo Zastupitelstvo města Přibyslav usnesením č. xx /20xx dne xx. xx. 20xx

Aktualizaci č. 3 PR MPZ Přibyslav schválilo Zastupitelstvo města Přibyslav usnesením č. xx /20xx dne xx. xx. 20xx

WEBOVÉ ODKAZY:

Program regenerace – web města Přibyslavi:

<https://www.pribyslav.cz/program-regenerace-mpz/>

Památkový katalog – web NPÚ:

<https://pamatkovykatalog.cz/chranene-prvky-84515/podle-relevance/1/seznam/>

SEZNAM PŘÍLOH

- (1) MPZ Přibyslav – aktuální fotografická dokumentace (2025)
- (2) Seznam nemovitostí v MPZ Přibyslav nacházejících se v zóně části A
- (3) Pracovní skupina Programu regenerace památkové zóny Přibyslav
- (4) Mapa Městské památkové zóny Přibyslav

Snímek náměstí okolo roku 1960

Snímek náměstí v roce 2021